

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT V. SAYI II. 1955

NOEL AĞACI

Yazanlar:

Dr. İlhan Gülen
Orman Hasılat ve İşletme Ekonomisi
Enstitüsü Asistanı

Dr. İbrahim Atay
Silvikültür Enstitüsü
Asistanı

Noel ağacının bizdeki tarihi umumiyetle birinci Cihan harbi ve müteakip mütareke yıllarına dayanmaktadır. Bundan sonra, gittikçe artan bir hızla, Noel ağacı tâbirinin dilimizde yer ettiği, bilhassa son senelerde Noelin yaklaşmasile gazetelerimizde parklardan bahçelerden emek sarfedilerek, bambaşka maksatlar için yetiştirilmiş, küçük korulardan Noel ağacı yapılmak üzere sistemli bir şekilde, körpe ve nârin fidanların ve büyük ibreli ağaçların da münasip dallarının çalındığına dair gönül daraltıcı haberlerle okuyucuların hafızalarında yerleştiği görülmektedir. Evvelce memleketimizde Noel ve yılbaşı geceleri, ancak mahdut bir zümre tarafından bir ibreli ağaç etrafında tes'it edilirken zamanla bu adet bilhassa büyük şehirlerimizde yılbaşı gecelerine verilen ehemmiyetle mütenasip olarak yayılmış ve bu halin tabii bir fonksiyonu olarak normal yollarla mevzuat ve tekniğine uygun bir şekilde halledilmesi icap eden bir Noel ağacı ihtiyacı problemi meydana çıkmıştır. Bu yazımızda Noel ağacı adedinin doğuşunda âmil olan sebep, hâdise ve inanışlarla bu adetin dünya üzerindeki muhtelif memleketlerde doğuş ve yayılışının kısa bir tahlili verildikten sonra, Noel ağacı olarak kullanılabilen ağaç neveleri, ideal bir Noel ağacının haiz bulunması icap eden teknik evsaf, Noel ağacının istihsâl tekniği ve endüstrüsü hakkında ehemmiyetli noktaların belirtilmesi ve nihayet memleketimiz ve bilhassa İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerimizde, şiddetle belirerek tatmin edilemediğinden dolayı ciddi müzic ve zarar verici bir hale gelmiş olan bu ihtiyacın karşılanabilmesi için gerekli tedbirler ve teklifler incelenecektir.

Noel ağacı adedinin doğuşu ve tarihî gelişimi :

Bazı tarihçiler, Noel ağacı âdetinin doğuşunu hıristiyanlığın doğuşundan çok daha uzak zamanlara götürmektedirler. Bunlara göre eski Mı-

sırlılar, kışın hitamında yeşil hurma dallarını evlerine getirmek suretiyle, yaptıkları bir merasimde bunları «hayatın ölüme karşı kazandığı zaferin bir sembolü» olarak kabul ederlerdi. Romalıların Saturn bayramlarında merasimin bir kısmı daimî yeşil bir ibrelî dalına inhisar ettirilirdi. Eski İskandinavlıların cedleri ise, Göknar ağacına hususî bir önem verip, ona bağlanmışlardı. Druids'lere göre (Danimarkalıların cedleri) velerde daimî yeşil ibrelilerin bulunması ebedî bir hayat ifade etmekte idi. Norveçlilerin cedlerine göre de, daimî yeşil ağaçlar, Güneş Tanrısı Balder'in hayatiyetini sembolize etmekte idi. Batıl itikatlara inananların noktaî nazarları ise, evlerin kapıları üzerine konan daimî yeşil ağaç dalları cadı, hortlak ve kötü ruhların içeri girmesine mani olduğu merkezinde idi. Maamafih yukarıda zikredilen bu rivayetler, halen kullanılmakta olan Noel ağacı âdetinin Hıristiyanlıktan evvelki Putperestlik devrinden kalma ve doğrudan doğruya ve ozamanki inanışları sembolize etmek üzere meydana gelen bir âdet olarak kabul etmeyi haklı gösterecek kadar kuvvetli değildir.

Bugün kullanılmakta olan ve genel olarak, muhtelif imkânlarla göre değişik şekillerdeki dekorasyonu ihtiva eden Noel ağacı âdetinin doğuşunu, tarihçilerin bir kısmı Luther (1483-1540) a kadar dayandırmaktadırlar. Nitekim bunlara göre; soğuk ve karlı bir kış gecesi, parlak bir gökyüzü altında dolaşan Luther'in bu manzarayı evde temsil etmek üzere küçük bir daimî yeşil ağaca birçok yanan kandilleri tesbit ederek yıldızlı bir cenneti sembolize ettiği kabul edilmektedir. Bununla beraber, ağaçlara kandil asma âdeti, derhal ve sür'atle yayılmamıştır. Nitekim bundan 2 asır sonra, Strasbourg'da tesadüf edilen Noel ağacı âdetinde kandil mevcut değildir; zira ozamanlar bu kandil asma işi bir nevi çocukça oyun olarak kabul ediliyordu. Luther'den 2 asır sonra Noel ağacı âdeti, Ren mıntıkasında kandil ve dekorasyonları ile birlikte yerleşmiş, buradan Almanya'ya geçmiş ve ihtilâl sırasında da Atlantığı geçerek Amerikaya ulaşmıştır. Söylenildiğine göre Finlândiya 1800, Danimarka 1810, İsveç 1820, Norveç de takriben 1830 tarihlerinde bu âdeti kabullenmişlerdir. Âdet, İskandinav memleketlerinden takriben 1840 tarihinde İngiltere ve Fransa'ya yayılmıştır. Kayıtlara göre 1890 yılında Pariste 35.000 Noel ağacının satıldığı anlaşılmaktadır.

Hâlen birçok memleketlerde kullanılmakta olan Noel ağacı âdetinde ağacın muhtelif renkli ampullerle, pamuk, barak, renkli kâğıtlar, şekerleme, çukulata, meyve, diğer gıda maddeleri veya daha çok bunların taklitleri ile süslediği görülmektedir. Tarihçilere göre bu olaylar, eskilerin hayat şartlarına uyarlıklarının zamanımıza kadar süren kalıntılarını ifade etmekte ve meselâ; gıda maddelerinin asılması ormanda yaşayan insanların kendi yiyeceklerini hayvanlardan koruyabilmek için yüksek dallara asarak saklamalarının bir işareti olarak görülmektedir. Taklit-

lerinin asılması keyfiyeti ise, asıllarının fazla ağır olup, çabuk bozulmaları ihtimalinden ileri gelmektedir.

İyi bir Noel ağacında ne gibi vasıflar bulunmalıdır.

Yaprağını dökmeyen daima yeşil ağaçlar Noel ağacı olarak kullanılır. Ancak, bazı ağaç nevelerinin pazardaki fiyatı diğerlerine nazaran daha yüksektir. Noel ağacının fiyatı, alıcının alış kabiliyeti, ağaç nev'ine sempatisi, temin edilme imkânlarına göre teşekkül eder.

Noel ağacında umumiyetle aranan hususiyetler şunlardır :

- 1 — Kesimden sonra ve en az Noel tatili boyunca ibrelerini taze, bir halde yeşil olarak muhafaza etmesi,
- 2 — Dolgun, simetrik ve pramit şeklinde olması,
- 3 — İbre ve yaprak renginin koyu yeşil ve sevilen bir tonda olması,
- 4 — Yan dalların asılacak lâmba ve yiyecek maddelerini çekebilecek kadar dayanıklı olması,
- 5 — Dalların nakliyat esnasında bükülüp, çözülünce tekrar eski halini alacak kadar esnek olması,
- 6 — Ağacın kendine mahsus güzel bir kokusu olması,
- 7 — Ucuz temin edilebilmesi.

Yukarıda zikredilen vasıfları haiz olan ağaç neveleri daha ziyade ibreli ağaçlardır ve bu bakımdan bütün dünyada Noel ağacı olarak ekseriyetle ibreli ağaçların kullanılması âdet olmuştur. Fakat kullanılacak olan ağacın nev'i daha ziyade temin edilebilmesi imkânına bağlıdır. Bu yüzden her rejyon ve memlekette teammüm etmiş Noel ağacı türü değişiklik gösterir. Memleketimizde en çok sevilen Noel ağacı nev'i göknardır. Göknar gerek yukarıda zikredilen vasıflara sahip olması ve gerekse memleketimizin büyük bir kısmında yetişen yerli bir ağaç türü oluşu dolayısıyla birinci derecede mevki işgal etmektedir. Ancak bilhassa ilk gençlikte çok yavaş büyüdüğü için idare müddeti diğerlerine nazaran biraz uzun tutulmak icabeder. Memleketimizde göknardan sonra ikinci derecede gelen Noel ağacı türü Lâdin'dir. Lâdin de göknar gibi iyi bir Noel ağacı olabilmek için lüzumlu vasıfları haizdir. Fakat memleketimizin mahdut bir mıntikasında tabii olarak yetişebilmesi sebebi ile temin edilebilmesi imkânları bakımından göknara nazaran müşkülât arzedebileceği aşikârdır. Buna mukabil ilk gençlikte daha hızlı büyümesi hasebiyle Noel ağacı yetiştiricileri tarafından tercih edilebilir. Noel ağacı olarak kullanılmakta olan bir başka ağaç türü de Çamdır. Çam, göknar ve lâdine nazaran daha az sevilen ve aranan bir ağaç türü olmakla beraber, çeşitli türleriyle tabii olarak yetiştiği sahaların çok geniş olması bilnetice teminindeki kolaylık sayesinde, orta halli ve fakir ailelerin Noel ağacı ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

A.B. Devletlerinde yıllık noel ağacı istihsal yekûnuna ağaç türlerinin iştirak payları şöyledir:

Ağaç türleri	İstihsale iştirak payı (%)
<i>Abies balsamea</i>	30
<i>Pseudotsuga taxifolia</i>	27
<i>Picea mariana</i>	11
<i>Juniperus virginiana</i>	10
<i>Picea glauca</i>	5
<i>Pinus silvestris</i>	3
<i>Picea rubens</i>	3
<i>Pinus virginiana</i>	2
<i>Abies concolor</i>	2
<i>Picea abies</i>	1

Buradan da memleketimizde olduğu gibi göknar türünün noel ağacı olarak birinci derecede bir ağaç olduğunu görmek ve diğer ağaç türlerinin de mahallin şartlarına uygun bir şekilde sıralandığına işaret etmek mümkündür.

Noel ağacı mevzuunda en fazla yayılmış olan ağaç büyüklüğü 150-200 cm boyundaki ağaçlardır. Fakat masalar için 30 - 60 cm lik küçük ağaçlar kullanılabilir gibi, okul, kilise, ticarethane, otel gibi yerler için de 6 m ye kadar boyda ağaçlar kullanılabilir.

Noel ağacının muhafazası:

Noel ağacı kesilmesinden hemen sonra rutubet kaybetmeğe başlayacağından, kesimle kullanma arasında lüzumundan fazla uzun bir müddet bekletilmemelidir. Bu ayn: zamanda ağaçların renklerini kaybetmemelerine ve ibrelerini dükmemelerine de yardım eder. Pazardan satın alınan bir noel ağacı eve getirilir getirilmez, serin, gölgeli bir yere, kesik ucu bir su kabına batırılmak suretiyle konulmalıdır. Hergün ağacın dal ve yapraklarına su püskürtülmelidir. Bundan başka orijinal kesim yerinin 2-3 cm yukarısından bir testere ile kesilmesi, ağacın suyu almasına yardım eder. Zira daimî yeşil yapraklı ağaçlar şaşılacak derecede fazla su alıp, bu suyun büyük kısmını yaprakları vasıtasıyla tebahhur ettirmektedir.

Bir noel ağacının hüsnü muhafazası için dikkat edilecek hususlar şöylece hülâsa edilebilir :

1. Ağacın orijinal kesim yerinin 2-3 cm yukarısından tekrar kesilmesi,
2. Ağacın kesik ucunu bir su kabı içine batırıp, her gün bu su kabına eksilen su kadar su ilâve etmek,

3. Ağaları, ocak, radyatör, mangal v.s. gibi ısı veren kaynaklardan uzak bulundurmak,
4. Kandil veya diğler açık alev veren aydınlatma vasıtalarını ağa üzerine koymamak,
5. Elektrik ampulleri ve bunlara ait telleri kontrol etmek, eskimiş ve yanmış kordonları asla kullanmamak,
6. Tutuşabilen süslerden ve yangın tehlikesi arzeden dekorasyondan kaçınmak.

Noel ağacı istihsalı :

Noel ağacı temin etmek için iki yol vardır. Bunlardan biri mevcut tabii gençliklerde yapılacak bakım kesimlerinden elde edilecek hasıllattan noel ağacı olarak faydalanmak, ikincisi de bir noel ağacı fidanlığı kurarak noel ağacı yetiştiriciliğine gitmektir.

1. Mevcut tabii gençliklerden noel ağacı elde edilmesi :

Birçok ormancılar, yıllarca, bakım kesimlerinden elde edilen mahsulün kıymetlendirilememesi dolayısıyla intensif ormancılık tatbikatının imkânsızlığından bahsetmişlerdir. Bu kanaati değıştirecek kıymetlendirme metodlarından biriside genç meşerelerden veya mevcut meşerelerdeki genişliklerden Noel ağacı istihşâli yapmaktır. Burada silvikültür bakımından dikkat edilecek husus menfi bir seleksiyona gitmemektir.

Tabii surette yetişen bir meşerede bidayette muayyen sahadaki fidan adedi çok fazladır (hektarda 12500-25000) Halbuki bu fidanlardan kesime olgun çağı erişebilenlerin adedi 250 ağaca düşmektedir. Aradaki muazzam fark, ışık kök... rekabeti yüzünden, meşerenin muhtelif yaş kademelerinde, ölerək meşereden ayrılanlardır. İşte böylece fidanların çok büyük bir kısmı hiç bir fayda sağlayamadan ormanda çürümektedirler. Kaldığı ayrıca, yüksek kalitede orman mahsulü elde edebilmek için daha genç yaşlardan itibaren maksada uygun müdahalelerle tabiata yardım etmek zarureti bugün modern silvikültür disiplini tarafından kat'i olarak kabul edilmiştir.

Tabii surette yetişmiş iyi bir noel ağacı meşeresinden yılda normal olarak hektarda en aşağı 100 noel ağacı elde edilebilir. İyi kontrol edilmek şartı ile yapılan bu noel ağacı istihsalı, kalan meşere elemanlarına faydalı olur ve onların en iyi büyümeyi yapmalarını temin eder.

Zayıf orman topraklarında yetişen daimi yeşil ağalar daha yavaş bir büyüme yaparlar. Bu yavaş büyüme umumiyetle daha sık dalı ve simetrik yani daha iyi kaliteli noel ağacı meydana getirir. Bu gibi sahalar da ağalar 15-20 sene gayet iyi büyür ve sonra büyüme yavaşlar. Bunlar eğer noel ağacı olarak kesilmezlerse hiç bir fayda sağlamazlar.

2. Noel ağacının fidanlık veya bir çiftlikte yetiştirilmesi :

Kendi mesleğinin hudutları dahilinde çalışmak ve mesaisinin neticesini görmek her meslek sahibinin tabii idealidir. Ormancılıkta yetiştirilen mahsulün idrak edilmesi zamanının çok uzun olması, umumiyetle ormancıları bu zevkten mahrum kılmıştır. Ancak Noel ağacı işletmesi, bu meslekî arzuyu derinden hisseden ormancılara tavsiye edilebilecek şartları ihtiva etmektedir.

Noel ağacı işletmesinde yatırılacak ön kapital azdır ve zaman unsuru ormancılık pratiği içinde asgari hadde inmiştir. Bu kadar kısa bir periyod içinde hiç bir orman mahsulü böyle yüksek bir gelir temin edemez.

Noel ağacı dikimi topraktan istifade bakımından kârlı olduğu gibi, aynı zamanda toprak muhafazası ve su tutma bakımlarından da faydalıdır. Verimli olmayan erozyona maruz bir yamacı veya kayalık bir araziye kullanmak için en iyi bir metottur. Bundan başka Noel ağacı yetiştirmek için normal ormancılık pratiğinin icabettirdiği büyük vüs'atte araziye de ihtiyaç yoktur. Bir hektardan küçük sahalarda da yetiştirilebilir. Noel ağacı yetiştirmek üzere bir yer seçilirken düşünülecek hususlar sırasıyla: arazinin değeri, toprak ve iklim, mevcut vejetasyon örtüsü, pazarlara yakınlık v.s. dir. Noel ağacı yetiştiricisi, ağaç nevinin seçimine çok önem vermelidir. Bu hususta ilk dikkat edilecek husus, nevilerin mahalli yetiştirme muhiti şartlarına uygun olmaları keyfiyetidir. Nev'i seçerken, civarda tabii olarak iyi bir şekilde yetişen ağaçlar rehber olabilir. Alçak arazi seçilirken buranın bir don çukuru olmamasına dikkat edilmelidir. İyi drenaj edilmiş fakir topraklar eğer çok sık değilse bu maksat için kâfidirler. Umumiyetle toprak ne çok zengin ne de çok fakir olmalıdır. İyi toprak, fidanların uzun ve kıvrık büyümelerine sebep olmaktadır. Noel ağacı fakir toprakların kârlı bir mahsulü olabilir. İbreliler umumiyetle alkali toprakları sevmezler. İç'ak, killi, kabakumlu ve çakıllı topraklardan kaçınmak lâzımdır. Fidanları Devlet Fidanlıklarından şaşırılmış, sıhhatli, iyi fidanlar olarak temin etmek uygundur. Tohumdan fidan yetiştirmeye kalkışma hem pahalı olur hem de gayeye giden yolu 1-2 sene uzaltır. Ormanlık mıntikalarda tesis edilen işletmelerde, yabancı fidanlardan istifade de mümkün olabilir. Noel ağacı yetiştirmede dikkat edilecek bir başka mesele de fidanlara verilecek aralık ve mesafelerdir. Bir çok Noel ağacı yetiştiricileri 120 × 120 cm aralık ve mesafeleri tercih etmektedirler. Bidalette 90 × 90 dikip bir müddet sonra birer atlayarak çıkarmak şayanı tavsiyedir. Noel ağacı işletmesinde en çok kullanılan aralıklar ve bu aralıklara göre hektarda bulunması gereken fidan sayıları aşağıda gösterilmiştir :

Fidan aralıkları	Hektardaki ağaç sayısı
90 × 90	12320
120 × 120	6931
150 × 150	4435
180 × 180	3080
210 × 210	2266
240 × 240	1720

Dikim sonbahar veya ilkbaharda vejetasyonun durgun olduğu zamanlarda yapılabilir. Amerikada, ilkbaharda son donları müteakip yapılan dikimin daha muvaffakiyetli olduğu bildirilmektedir. Noel ağacı yetiştirmede de dikim tekniğinin umumî esaslarına harfiyen riayet etmek yetiştiricinin menfaati icabıdır. Dikimden sonra fidanların yabancı otlar tarafından boğulmamasına dikkat etmelidir. Vejetasyon devresinde yağışın az olduğu sahalarda yaz esnasında 2-3 defa ot almak kök rekabetini ortadan kaldırmak için zaruridir. Aynı zamanda bu yabancı bitkiler uzaklaştırılmadıkları takdirde alt dalların iyi bir şekilde inkişafına mani olabilirler.

Noel ağacının güzel bir görünüşe sahip olması lâzımdır. Bundan dolayı budamaya ehemmiyet vermelidir. Noel ağacının budanmasında gözönünde bulundurulacak esaslar şöyle hülâsa edilebilir :

1. Ağaçların budanmasına takriben 2-3 yaşlarındayken yani tepe sürgünü yan sürgünlerden ayrılır ayrılmaz başlamalıdır.
2. Alt ve yan dalları ağaca tam bir koni şekli verecek şekilde budamalıdır.
3. Gökmar ve lâdinler her mevsimde budanabilirse de, çamları ilk yazda budamalıdır.
4. Ağacın hasad edileceği yıl budama tatbik edilmemelidir.

Yetiştirilen veya ormandan kesilen noel ağaçlarının satışa hazırlanması ve nakli :

Noel ve yılbaşı gününden evvelki 3 ay, noel ağacı faaliyetleri ile işgal eden müesseselerin en hareketli devresidir. Yaz boyunca ve sonbahar başlarında kesilecek ağaçların yerleri belli edilir, pazarların talep hacmi araştırılır, orman işçileri tutulur nakil imkânları düşünülüp plâna bağlanır. Bundan sonra kesimler yapılır. Kesilen fidanlar ormanda toplama mahallerine taşınır. Burada fidanlar sınıflara ayrılır ve demetler halinde nakil merkezlerine taşınır. Oradan da pazarlara nakledilir. Kesiminden itibaren noel ağaçlarını rutubetli serin mahallerde muhafaza etmelidir. Mümkünse soğuk hava depolarından faydalanmak şayanı tavsiyedir.

Nakil işinde kızak ve kamyonlardan faydalanılır. 3 tonluk bir kamyonla 500-1200 ağaç yüklenebilir.

Amerikada çiftçiler noel ağacı yetiştirmeye büyük ehemmiyet verirler. Çünkü emeklerinin karşılığını pek az kapital yatırarak kısa bir zamanda, diğer işlerinden geri kalmayarak, alabilmektedirler. Zira noel ağacı istihsal mevsimi diğer çiftlik faaliyetlerinin en durgun devresine isabet eder. Bu sebeplerle, Amerika eyaletlerinde yılda istihsal edilen 21.450.400 noel ağacının % 87 si özel kişiler tarafından istihsal edilir. Yalnız Montana'da çiftlik gelirlerine noel ağacından senede 1.000.000 dolar gelir ilâve olunmaktadır.

Memleketimizde de hiç değilse İstanbul, Ankara, İzmir gibi merkezlerde bu ihtiyacı karşılamak üzere harekete geçilmesi zamanının geldiğine kaniyiz. Bu hususta ilk akla gelen orman teşkilâtının bu işe öncülük etmesi ve tabii gençliklerden faydalanmak bahis mevzuu olduğu yerlerde de bizzat yapmasıdır. Zira hususî şahısların bizde (meyvecilik hariç) orman ağacı yetiştirip satma teşebbüsleri yok denecek kadar azdır. Ve eğer varsa bunların da işin tekniğine hâkim oldukları iddia edilemez. Bu bakımdan orman idaresinin öncülüğünün ehemmiyeti teşebbüsün kârlılığını ve tekniğini tanıtıcı mahiyette olmalı ve bir müddet sonra hususî teşebbüse bırakılmalıdır.

Tabii surette yetişmiş gençliklerden bakım tedbirleri meyanında noel ağacı istihsal etme faaliyetinin ise devamlı olarak orman idaresince yapılması zaruridir. Çünkü, ormanlar devletindir. İkinci olarakta, çıkacak ağaçların ormanın geride kalan fertlerine zarar verip vermediği, başka bir deyimle orman hayatının tehlikeye girip girmediği ancak bitaraf görüşle bir akademik ormancının bilebileceği hususlardır.

Literatür

- A. M. Sowder, : Christmas trees, Yearbook of Agriculture, 1949.
- A. M. Sowder, : Christmas trees - the tradition and the trade, Agriculture Information Bulletin, No. 94.
- E. S. Keithley, : Christmas trees as a stepping - stone to intensive Silviculture, Journal of Forestry, Cilt 24, yıl 1926, sahife 428 - 432.
- J. A. Fitzwater, : Christmas trees production for 1944 season, Journal of Forestry, Cilt 42, sayı 12.
- Saatçioğlu, F. : Orman Bakımı, İstanbul 1954.
- Saatçioğlu, F. : Sun'î orman gençleştirilmesi ve ağaçlandırma tekniği, İstanbul 1946.